

Zdôraznenému dvojrozmernému životu politikov strany Smer-SD (osobnému a politickému) zodpovedá aj jazyk používaný na stretnutiach a rozdelenie mítingov na „politickú“, resp. „predvolebnú“ časť (konštruovanú ako nutnosť) a slávnostnú časť venovanú ženám (konštruovanú ako radosť). Pritom v častiach označených ako politické prevláda vážny tón, chýbajú vtipy i osobné príbehy, tie naopak prevažujú v častiach venovaných MDŽ. Vytvárajú sa tak dva póly: MDŽ, ženy, osobné, nadľahčené vs. voľby, muži, politické, seriózne.

O pomyselnéj nekompatibilite týchto dvoch strán môže svedčiť aj vyjadrenie o tom, že je ťažké spojiť ženy a politiku:

R. Fico: Ja som uvažoval, pretože pomaly končí politická časť nášho stretnutia, ako nejako to postupne pretaviť do tej príjemnej zábavy,

ktorá bude o chvíľku pokračovať. A rozmýšľal som, že či existuje nejaký slušný vtíp, ktorým by som vedel prepojiť MDŽ a politiku. Alebo teda ženy a politiku. Takže mi dovoľte, aby som predtým, ako opustíme toto pódium, sa pokúsil o niečo také, pretože, ako sa hovorí na Slovensku, vtipy sú iba zlé a neslušné, ale urobím z toho nejakú výnimku. [Hovorí vtíp o manželoch po dvadsiatich rokoch, v ktorom manžel priznal, že manželku podviedol raz s kolegyňou na podnikovom večierku, ale bol opitý a nič to pre neho neznamenal. Manželka podviedla manžela trikrát – prvý raz preto, že potrebovali do nového domu kachličky, druhý raz tiež v záujme rodiny, keď ich syna nechceli vziať na vysokú školu a „tretí raz“, keď jej muž kandidoval za poslanca mestského zastupiteľstva a chýbalo mu 26 hlasov.] Nech sa páči.

M. Nikodým: Nečakal som, že politická časť bude mať takýto veselý koniec, ale viem, prečo sa usmievate, vy všetci tu na javisku. Lebo vy nemáte problém s preferenčnými hlasmi, však? Je mi to jasné. (Bratislava)

Ak by sme porovnali tento vtíp s vtípom Dušana Čaploviča, nájdeme rozdielne dôvody nevery. Žena podvádza pre dobro rodiny, v snahe pomôcť deťom a manželovi ponúka rôznym mužom svoje telo. Jej obeta nepozná hraníc, svoju sexualitu využíva ako nástroj na zabezpečenie rodinného šťastia.

„Veselý koniec“, ako tento vtíp nazval moderátor stretnutia, zavŕšil vylúčenie žien z tzv. vysokej politiky. Na pódium sú v danej chvíli politici – kandidáti strany Smer-SD. Tí môžu hovoriť o politike, o voľbách, o budúcnosti krajiny a zároveň občas zmenia tón i tému a prihovoria sa ženám v hľadisku, ktoré – zdá sa – si vyžadujú špeciálnu pozornosť, vtipy, kvety, objatia a ktorých spojenie s politikou je možné výlučne prostredníctvom hetero-sex-izmu, a teda prostredníctvom mužov. Takúto predstavu nevyvracia moderátor a neprotestuje ani publikum, naopak, odpovedá hlasným smiechom a potleskom. Na to, aby bol vtíp skutočne smiešny, je potrebná istá dávka porozumenia medzi hovoriacim a publikom. V tomto prípade to znamená zhodnú predstavu o tom, že muž sa môže dostať do politiky pomocou manželky, a nie vďaka svojim vlastnostiam, politickým ideám a práci, ako i o tom, že ženy nie sú plnohodnotnou súčasťou politiky, že ich najsilnejšia stránka je odvodená od sexualitu a obetavosti.

Vychádzajúc z paradoxu humoru sa možno vrátiť k identifikačnej alebo diferenciačnej funkcii humoru. Identifikačná

funkcia vytvára vnútorný pocit, ktorý zvyšuje vnútrokupinovú kohéziu a upevňuje spoločné vnemy, pocity. Napomáha dosiahnutie jedného z cieľov, ktoré uviedol Edelman – vytváranie dojmu názorovej jednoty medzi stranou a publikom (podľa Kraus, 2003). Súčasne však vylučuje ľudí alebo skupiny, ktoré nevedia identifikovať to, na čo konkrétne humor odkazuje, nerozumejú dostatočne súboru ideí, ktoré sú nevy povedané, ale predpokladané, a teda nezdieľajú ideológiu, na ktorej humor stavia a súčasne ju reprodukuje. Humor tak vytvára alebo zväčšuje už existujúce hranice odlišnosti medzi rôznymi sociálnymi skupinami konštruovanými na základe rodu, národnosti, rasy, náboženstva, pozície na trhu práce (Lynch, 2002) a v kontexte diskurzu inštitucionálnej politiky možno dodať, že aj na základe sympatií k určitej politickej strane či aktívnej účasti v politike.

Uvedené vtipy a humorné poznámky vytvárali a vyostrovali hranicu medzi ženami a mužmi. Upevňovali ideológiu, ktorá objektifikuje ženy a vytvára z nich dostupné, tajomné a nepochopiteľné⁷, miestami hlúpe⁸, pasívne sexuálne objekty (pre mužov), ktorá im vyvlastňuje telo a kontrolu nad ním dáva predovšetkým mužom, čím vlastne legitimizuje rôzne podoby obchodovania so ženami. Vyvlastnenie ženských tiel je legitimizované predpokladom, že aj v tých prípadoch, keď ženy môžu disponovať vlastným telom, sa rozhodnú ho dobrovoľne inštrumentalizovať pre dobro rodiny. Vtipy súčasne konštruujú obraz muža, ktorý nielenže ovláda sexualitu žien, ale je aj ovládaný vlastnou sexualitou, nesamostatného, neúprimného, neverného, naivného a bezmyšlienkovitého⁹, muža holdujúceho alkoholu¹⁰.

Možno si položiť otázku, či smejúce sa publikum s takýmito predstavami o ženách a mužoch bezvýhradne súhlasí. Tu však treba zohľadniť jeden z efektov humoru, a tým je disciplinácia (Kehily – Nayak, 1997). Na stretnutí sa vytvára dojem silnej koherentnej skupiny, ktorú reprezentujú prítomní politici na čele s predsedom strany Smer-SD, bývalým predsedom vlády Robertom Ficom. Pomyselné exkluzívne členstvo v takejto skupine dáva pocit určitej moci prostredníctvom spojenectva s „mocnými“. Identifikácia s touto skupinou zvyhodňuje, humor teda pôsobí ako sociálna kontrola – kto nerozumie, nezdieľa naše predstavy, nesmeje sa, je vylúčený, nepatrí k nám, čo znamená, že patrí k „nepriateľskej strane“. Humor disciplinuje – v predstavených

vtipoch naznačuje správanie, ktoré je prijateľné a ktoré je naopak neprijateľné, a teda hodné výsmechu. Do kategórie neprijateľného možno zaradiť napríklad neheterosexuálne správanie, keďže všetky rituály na predvolebných mítingoch strany Smer-SD zosobňujú heteronormativitu, nepomenovanú, ale zároveň všadeprítomnú.

Stereotypné predstavy o ženách a mužoch, o ich správaní, o ich pôsobení vo verejnej a súkromnej sfére, ktoré sa reprodukovali na skúmaných mítingoch strany Smer-SD, zhrnul Robert Fico v Prešove veršom z básne *Manželská posteľ*¹¹.

Muž vedľa ženy, ale bližšie k oknu, aby aspoň v sne mohol letať. Žena vedľa muža, pri dverách totiž lepšie počuť plač z detskej izby.

Takéto explicitné zdôraznenie starostlivosti žien o deti ako ich primárnej úlohy premiér upevňuje slovami: „Dámy, o tomto je presne rozdiel medzi ženou a mužom, ja vám chcem zablahoželať k tomuto rozdielu.“ V čom sa teda ženy majú disciplinovať, je zrejme – mali by zodpovedať panujúcej norme krásy, mali by byť heterosexuálne, sexuálne príťažlivé, telesne dostupné a mali by sa starať o svoju rodinu.

Okrem disciplinujúceho charakteru takéhoto záramcovania žien je dôležité zohľadniť ešte jednu skutočnosť, a to politický kontext predvolebných stretnutí. Konali sa totiž po páde vlády, na čele ktorej stála premiérka – ešte stále podľa prieskumov obľúbená, hoci do parlamentu nekandidujúca Iveta Radičová. Uvedené charakteristiky žien posilňujú predstavu, že predsedníčka vlády sa ako žena na túto pozíciu nehodila, a preto sa nemožno čudovať, že vláda pod jej vedením zlyhala.¹² Čo je ešte dôležitejšie, keďže Iveta Radičová nepredstavovala priamu volebnú konkurenciu, prezentovaný obraz žien a mužov posúva ako vhodného kandidáta na vedenie krajiny iba jedného človeka – Roberta Fica. Kto by chcel, aby štát viedla žena, fyzicky príťažlivá, bosorka, nebezpečná, nepredvídateľná, telesne dostupná, neustále obrátená k detskej izbe? Alebo muž, bezmyšlienkovitý, naivný, ovládaný vlastnou sexuálnou túžbou¹³? Robert Fico je v tomto prípade jediný, kto sa vymyká z týchto obrazov založených na predsudkoch a predstavených vo vtipoch. Ako človek, ktorý má vlastnú sexualitu pod kontrolou a dominuje politickej hierarchii, ktorá je na mítingoch stelesnená na pódiu,

je predstaviteľom silného a nedostupného sexuálneho symbolu, ako aj neohrozeného a neohroziteľného politického vodcu.